

One Who Starts to Do a Mitzvah Should Finish It

Rabbi Michael Taubes

1. שמות פרשת בשלה פרק יג

(יט) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עֲצֻמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ כִּי הִשְׁבַּע הַשְּׂבִיעַ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פֶּקֶד יִפְקְדוּ אֱלֹהִים אֶתְכֶם וְהַעֲלִיתֶם אֶת עֲצַמֹתַי מִן הַיָּם אִתְּכֶם:

2. רש"י שמות פרשת בשלה פרק יג

(יט) השבע השביע - השביעם שישביעו לבניהם. ולמה לא השביע את בניו שישאווהו לארץ כנען מיד, כמו שהשביעו יעקב, אמר יוסף אני שליט הייתי במצרים והיה סיפק בידי לעשות, אבל בני לא יניחום מצריים לעשות, לכך השביעם לכשיגאלו ויצאו משם שישאווהו:

3. בראשית פרשת ויחי פרק נ

(כד) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָחָיו אֲנֹכִי מֵת וְאֱלֹהִים פֶּקֶד יִפְקְדוּ אֶתְכֶם וְהַעֲלֶה אֶתְכֶם מִן הָאָרֶץ הַזֹּאת אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב: (כה) וַיִּשְׁבַּע יוֹסֵף אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פֶּקֶד יִפְקְדוּ אֱלֹהִים אֶתְכֶם וְהַעֲלִתֶם אֶת עֲצַמֹתַי מִן הַיָּם:

4. תלמוד בבלי מסכת סוטה דף יג עמוד א

ת"ר: בא וראה כמה חביבות מצות על משה רבינו, שכל ישראל כולן נתעסקו בביזה והוא נתעסק במצות, שנאמר: יגחכם לב יקח מצות וגו'. ומנין היה יודע משה רבינו היכן יוסף קבור? אמרו: סרח בת אשר נשתיירה מאותו הדור, הלך משה אצלה, אמר לה: כלום את יודעת היכן יוסף קבור? אמרה לו: ארון של מתכת עשו לו מצרים וקבעוהו בנילוס הנהר, כדי שיתברכו מימיו. הלך משה ועמד על שפת נילוס, אמר לו: יוסף, יוסף, הגיע העת שנשבע הקב"ה שאני גואל אתכם, והגיעה השבועה שהשבעת את ישראל, אם אתה מראה עצמך - מוטב, אם לאו - הרי אנו מנוקין משבועתך, מיד צף ארונו של יוסף.

5. רש"י מסכת סוטה דף יג עמוד א

נתעסקו בביזה - של מצרים.

כדי שיתברכו מימיו - תמיד לפי שאין ארץ מצרים שותה ממי גשמים אלא שכולה עשויה יאורים וחריצים מנילוס עד סוף המדינה כמה פרסאות ונילוס עולה ומשקה ומתברך וממלא אותן יאורים ומשקין מהן השדות

6. משלי פרק י

(ח) חָכֶם לֵב יִקַּח מִצּוֹת וְאֶוִיל שֹׁפְתִים יִלְבֹּט:

7. יהושע פרק כד

(לב) וְאֵת עֲצֻמוֹת יוֹסֵף אֲשֶׁר הֶעֱלִיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם קָבְרוּ בְּשֵׂכֶם בְּחֶלְקֵת הַשְּׂדֵה אֲשֶׁר קָנָה יַעֲקֹב מֵאֵת בְּנֵי חָמוֹר אָבִי שְׂכֶם בְּמֵאָה קִשְׁיָטָה וַיִּהְיוּ לְבְנֵי יוֹסֵף לְנַחֲלָה:

8. רד"ק יהושע פרק כד

(לב) אשר העלו בני ישראל - אע"פ שכתוב ויעל משה את עצמות יוסף עמו הוא הזהיר את בני ישראל להעלותם כמו ויבן שלמה והדומים לו, ובדרש כל המתחיל במצוה ואחר גומרה נקראת על שם האחרון ממי אתה למד ממשה דכתיב ויעל משה את עצמות יוסף עמו נסתלק משה במדבר ולא נכנס לארץ והכניסו ישראל עצמותיו לארץ וקברו אותם ונתלית המצוה בהם דכתיב אשר העלו בני ישראל ממצרים אשר העלה משה אין כתוב כאן אלא אשר העלו:

9. מצודת דוד יהושע פרק כד

(לב) העלו בני ישראל - אף כי משה העלם ממצרים אבל לפי שמת במדבר ולא הספיק הביאם לשכם והביאום הם לכך נקרא על שמם:

10. תלמוד בבלי מסכת סוטה דף יג עמוד ב

קשו קראי אהדדי, כתיב: ויקח משה את עצמות יוסף עמו, וכתיב: ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל וגו'! א"ר חמא בר' חנינא: כל העושה דבר ולא גמרו ובא אחר וגמרו, מעלה עליו הכתוב על שגמרו כאילו עשאו.

11. רש"י מסכת סוטה דף יג עמוד ב
הכא כתיב ויקח משה - ולא שאר העם.

12. מהרש"א חידושי אגדות מסכת סוטה דף יג עמוד ב

ויקח משה גו' וכתוב ואת עצמות גו'. ר"ל דויקח משה את עצמות יוסף עמו דמשמע דכל העלייה משה היה עושה בכל אותן מ' שנים כדמוכח לקמן בפרק נוטל מהאי קרא ומדכתיב את עצמות יוסף אשר העלו גו' דמשמע דעלייתו נקרא על שמם וקאמר משום דאין המצוה קרויה אלא על מי שגמרה גם שסיפר הכתוב בשבח משה שהיה המצוה חביבה עליו ובגנאי ישראל דשבקי ליה משום ביזה היינו בתחילת לקיחת ארוננו של יוסף ממצרים שכל ישראל הוו שבקי ליה משום ביזת מצרים אבל עלייתו במ' השנים דלא הוו שבקי ליה אלא משום כבודו של יוסף הניחו לו כבודו בגדולים כו' נקרא שפיר על שמם כיון דהם גמרו המצוה וקברוהו והטעם בזה כי בכל דבר התכלית הוא עיקר דהיינו הכא הקבורה שעשו לו בשכם וק"ל:

13. תלמוד בבלי מסכת סוטה דף כ עמוד ב

והתניא: טמא מת מותר ליכנס למחנה לוייה, ולא טמא מת בלבד אמרו - אלא אפילו מת עצמו, שנאמר: ויקח משה את עצמות יוסף עמו, עמו במחיצתו

14. רש"י מסכת סוטה דף כ עמוד ב

במחנה לוייה - בהר הבית דהא עזרת נשים וגם שער נקנור לא נתקדשו בקדושת עזרה והרי הן כשאר הר הבית. עמו במחיצתו - ובמדבר נמי היו ג' מחנות לפניו מן הקלעים מחנה שכינה והלויים יחנו סביב למשכן העדות (במדבר א) זה מחנה לוייה והדגלים ג' פרסאות זה מחנה ישראל ומשה היה לוי וקאמר עמו.

15. חידושי אגדות למהר"ל סוטה דף יג עמוד ב

כאלו עשאו. כי הכל הולך אחר ההשלמה, ולכך נקרא העלאה על שם ישראל אחר שהשלימות של המצוה הוא הקבורה, וההעלאה אינו רק הכנה בלבד אל הקבורה, ולכך נקרא תחילת ההעלאה על שם ישראל ג"כ, כי גמר הדבר הוא כמו צורת הדבר אשר הכל נקרא על שם הצורה, ומפני שישאל עשו הקבורה שהוא עיקר המצוה וצורתה, נאמר ג"כ שהם העלו אותו ויש לך להבין את זה.

16. דברים פרשת עקב פרק ח

(א) כָּל הַמְצִיחַ אֶשֶׁר אֲנִי מְצַנֵּף הַיּוֹם תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת לְמַעַן תִּחְיֶינּוּ וְיָרִיבֵתֶם וְיָרִשְׁתֶּם אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָשָׁבַע יְקֹנֵן לְאַבְרָהָם:

17. רש"י דברים פרשת עקב פרק ח

(א) כל המצוה - כפשוטו. ומדרש אגדה אם התחלת במצוה גמור אותה, שאינה נקראת אלא על שם הגומרה, שנאמר (יהושע כד, לב) ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם, והלא משה לבדו נתעסק בהם להעלותם, אלא לפי שלא הספיק לגומרה וגמרוהו ישראל, נקראת על שמם:

18. גור אריה דברים פרשת עקב פרק ח

(א) ומדרש אגדה. לפי שהוקשה להם (תנחומא ו), דהוי למכתב 'כל המצות', לא 'כל המצוה', שעל מצוה אחת לא יתכן לומר "כל". ולפי פשוטו היינו צריכין לפרש כל מצוה ומצוה שנצטוו, וזה לא יתכן, דהוי ליה למכתב 'כל מצוה' בלא ה"א, ד"המצוה" בה"א משמע מצוה מיוחדת, ולא קאי על כל מצוה ומצוה. ואין לומר דלכך כתב "המצוה", דקאי על כל התורה כולה, שנקראת "המצוה" מפני שכולה מצות השם יתברך, ולפיכך תמצא "ושמרת את המצוה ואת החקים" (לעיל ז, יא), קרא לכל התורה כולה בלשון "מצוה" יחידית, וכך הוא לפי הפשט. מכל מקום לא שייך "כל המצוה אשר אנכי מצוך היום", דלא נצטוו באותו יום בכל התורה, ולפיכך דרשו כן, שצריך לגמור המצוה:

והטעם, כי בגמר המצוה - המצוה נעשית, כמו מי שבנה בית, שבגמר הבנין אז נקרא 'בית', וקודם גמר אין שם מצוה עליו. ולפיכך אומרים לו גמור המצוה:

ולפי זה, אין להיות אחד מל והשני עושה פריעה, דהא אומרים לו 'גמור המצוה'. ויש לחלק, דאף על גב שמי שמל ולא פרע כאילו לא מל

(שבת ריש קלו"ע"ב), מכל מקום אם יפרע יש מצוה במילה כמו בפריעה, ומותר. ולא אמרינן רק דומיא דקבורה, דאין המצוה רק הקבורה, ולא העלאה, ובהאי גוונא אמרינן דנקרא על שם הגומר. וראיה לזה, דשחיטת הקרבן בכהן אחד וזריקתו בכהן אחר, אף על גב דשחט ולא זרק לא הוי מידי, ולא אמרינן שאומרים לו גמור:

19. מדרש תנחומא (ורשא) פרשת עקב

(ו) [ח, א] דבר אחר כל המצוה אם התחלת במצוה הוי גומר את כלה למה אמר רבי יוחנן כל מי שמתחיל במצוה ואחרי כן בא אחר וגמרה נקראת על שם גומרה, ממי את למד ממשה כיון שיצאו ישראל ממצרים מה כתיב ויקח משה את עצמות יוסף (שמות יג) כל העם עוסקין בבזה ומשה היה מטפל בעצמות יוסף, בא ועמד בין הארונות צעק ואמר יוסף יוסף הגיעה השעה שהקב"ה גואל את בניו השכינה מעכבת ישראל וענני כבוד מעכבין לך אם אתה מגלה את עצמך מוטב ואם לאו אנו נקיים משבועתך, מיד נזדעזע ארונו נטלו והלך, נסתלק משה במדבר ולא נכנס לארץ הכניסו ישראל עצמות יוסף וקברו אותן ותלה המצוה בהן שנאמר (יהושע כד) ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם, לכך אמר להם כל המצוה...

20. שו"ת הרמ"א סימן עו

על מה שבדקני מכתו"ר אם מותרים ב' מוהלים למול תינוק אחד בשבת, כגון א' יעשה החיתוך והשני הפריעה הנה בבואי לביתי נתתי לבי לחקור בזה ומצאתי און לי בספר בית יוסף בטור י"ד סוף סי' רס"ו. ובאולי שאין הספר ההוא ביד מכתו"ר אעתיק לשונו הנה וממנו נבין להורות. כתב שם וז"ל... יש לדקדק מדבריו דנהי דחיובא דכרת ליכא איסורא מיהא איכא, הואיל ולא גמר המצוה. ולפי זה יש לזוהר שלא ימולו ב' מוהלים מילה אחת לכתחילה בשבת, כגון שיתנו ביניהם שזה ימול וזה יפרע, אלא המל הוא יפרע עכ"ל ב"י...

... והנה אחר שהוסר המונע והוא ב"י, אביא ראיה משמעתתא זו להתיר. ולא מיבעיא האומן השני דמותר לכתחילה, שזה פשוט דהוא עיקר המוהל, דמל ולא פרע כאלו לא מלו ואין המצוה נקראת אלא על מי שגומרה...

21. לבוש יורה דעה סימן רסו

סעיף יד

כתב הבית יוסף יש לזוהר שלא ימולו שני מוהלים מילה אחת בשבת שזה ימול וזה יפרע אלא המל הוא עצמו יפרע... וזה לשון הבית יוסף, יש לזוהר שלא ימולו שני אומנים מילה אחת בשבת לכתחילה, כגון שיתנו ביניהם שזה ימול וזה יפרע, אלא המל הוא יפרע עד כאן לשונו, וכן פסק בשלחן ערוך שלו לפסק הלכה... אף על גב שאינו חייב כרת בשביל שעשה חבורה בשבת ולא גמר המצוה, משום שיכול לומר אנא עבדי פלגא דמצוה ואתם לכו וסיימו המלאכה, מכל מקום איסור מיהא איכא עד כאן. ומזה הביא ראיה היכא שהאחד מל והאחד פורע דהראשון גם כן כיון שאינו גומר המצוה איסורא מיהא קעביד. ויען כי לא ראיתי נזהרין בזה באלו המדינות, עיינתי שם בקוצר דעתי ונראה לי שאין משם ראיה כלל... אבל גבי מילה ופריעה שאי אפשר לשום אומן לעשות המילה והפריעה בבת אחת, שעל כרחו בתחלה יחתוך הערלה ואחר כך יפרע והרי הן ב' חבורות והתורה התירתן, ואם כן כי היכי שהאומן הראשון יכול לעשות זה אחר זה אף על גב דשתי חבורות הן משום שהתורה התירתן לו, הכי נמי רשאין שני אומנים לעשותן זה אחר זה אפילו לכתחילה דפריעה מעשה אחר הוא, כן נראה לי להלכה למעשה. ולדעתי על זה סמכו קדמונינו באלו המדינות שלא היו נזהרין בזה, שלא להתעסק שני מוהלין בתינוק אחד בשבת האחד מל והשני פורע...

22. דברים פרשת ואתחנן פרק ד

(מא) אַז יבְדִּיל מִשָּׁה שְׁלֹשׁ עָרִים בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרְחָה שְׁמֶשׁ:

(מב) לְגַם שְׁמֵה רוֹצֵחַ אֲשֶׁר יִרְצַח אֶת רֵעֵהוּ בְּכֵלֵי דַעַת וְהוּא לֹא שָׁנָא לוֹ מִתְמַל שְׁלֹשׁ וְנָס אֶל אֶסֶת מִן הָעָרִים הָאֵל נְחִי:

(מג) אֶת בָּצָר בַּמִּדְבָּר בְּאַרְץ הַמִּישֹׁר לְרְאוּבֵנִי וְאֶת רְאֵמֶת בְּגִלְעָד לְגֵדֵי וְאֶת גּוֹלָן בְּכַשְׂשֵׁן לְמִנְשֵׁי:

(מד) וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׁם מִשָּׁה לְפָנַי בְּנִי יִשְׂרָאֵל:

23. רש"י דברים פרשת ואתחנן פרק ד

(מא) אז יבדיל - נתן לב להיות חרד לדבר שיבדילם. ואף על פי שאינן קולטות עד שיבדלו אותן שבארץ כנען, אמר משה מצוה שאפשר לקיימה אקיימנה:

24. תלמוד בבלי מסכת מכות דף י עמוד א

דרש רבי סימאי, מאי דכתיב: אוהב כסף לא ישבע כסף ומי אוהב בהמון לא תבואה? אוהב כסף לא ישבע כסף - זה משה רבינו, שהיה יודע שאין שלש ערים שבעבר הירדן קולטות עד שלא נבחרו שלש בארץ כנען, ואמר: מצוה שבאה לידי אקיימנה.

25. קהלת פרק ה

(ט) אֶהֱבֶה כֶּסֶף לֹא יִשְׂבַע כֶּסֶף וְמִי אֶהֱבֶה בְּהֵמוֹן לֹא תְבוֹאָה גַם זֶה הַכֶּל:

26. כלי יקר דברים פרשת ואתחנן פרק ד

(מא) אז יבדיל משה שלוש ערים. בקישור פסוק זה עם הענין הקודם יצאו המפרשים ללקוט ולא מצאו ביאור מספיק ומהו לשון אז. ועתה הטה אנך ושמע כי מצינו שהאדם מתחיל במצוה אף על פי שאינה יכולה לבוא לידי גמר על ידו מכל מקום מצוה שבאה לידו חייב לקיימה (מכות י א)... ועל זה נאמר אז יבדיל משה שלוש ערים אף על פי שאינן קולטות עד שיבדלו אותן שלוש בארץ מכל מקום אמר משה מצוה שבאה לידי אקיימנה. וזהו לשון אז כשלמד את ישראל ענין זה בפסוק הקודם מיד עשה הוא הלכה למעשה בכיוצא בו כדי שממנו יראו וכן יעשו בכל התורה ומצוותיה. ועל זה נאמר וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל שיעשו בכיוצא בזה בכל מצוות התורה...

27. תלמוד בבלי מסכת מכות דף י עמוד א

א"ר תנחום בר חנילאי: מפני מה זכה ראובן לימנות בהצלה תחלה? מפני שהוא פתח בהצלה תחלה, שנאמר: וישמע ראובן ויצילהו מידם.

28. רש"י מסכת מכות דף י עמוד א

לימנות בהצלה תחלה - שפתח הכתוב בו בערי מקלט תחלה.

29. בראשית פרשת וישב פרק לז

(יט) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו הִנֵּה בָעַל הַחֲלָמוֹת הִלְזָה בָּא:

(כ) וַעֲתָה לָכוּ וְנַהַרְגֵהוּ וְנִשְׁלַכְהוּ בְּאֶסֶד הַבְּרוֹת וְנֹאמְרֵנוּ סִיָּה רָעָה אֲכַלְתֵּהוּ וְנִרְאָה מֶה יִהְיֶה חֲלֹמְתֵינוּ:

(כא) וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיִּצְלָהוּ מִיָּדָם וַיֹּאמֶר לֹא נִכְנֹו נַפְשׁ:

(כב) וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם רְאוּבֵן אֵל תִּשְׁפְּכוּ דָם הַשְּׁלִיכוּ אֹתוֹ אֶל הַבּוֹר הַזֶּה אֲשֶׁר בְּמִדְבַּר וַיֵּד אֵל תִּשְׁלַחוּ בוֹ לְמַעַן תִּצִּיל אֹתוֹ מִיָּדָם לְהַשִּׁיבוֹ אֶל אָבִיו:

30. איוב פרק ל

(כד) אַף לֹא בְעֵי יִשְׁלַח יָד אִם בְּפִידוֹ לֶהֱן שׁוֹעַ:

31. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף ד עמוד א

והיינו דאמר רבא, מאי דכתיב: אך לא בעי ישלח יד אם בפידו להן שוע... דבר אחר: אפילו אין ישראל עושין מצוה לפני כי אם מעט, כפיד של תרנגולין שמנקרין באשפה, אני מצרפן לחשבון גדול, [שנאמר: אם בפידו] להן שוע.

32. רש"י מסכת עבודה זרה דף ד עמוד א

כפיד - ניקור ביקדור"א בלע"ז שמנקרין מעט מעט...

להם שוע - אני נותן להם פדיון כמו (שמות יד) ויושע ופרק וכמו (ב"ק דף פ) ישוע הבן פדיון.

33. נתיבות עולם נתיב התורה פרק יח

...וביאור זה כמו שאמרנו, כי המצוה שהיא שלימות האדם ראוי שתהיה בשמחה מפני שהמצוה היא שלימות האדם, וכאשר הוא בשמחה שאז הוא בשלימות הגמור ראוי שתשרה שכינה עליו כמו שהתבאר. ומפני כי המצוה היא שלימות האדם ולכך צריך שיעשה אותה בשלימות גם כן כפי מה שהיא המצוה, וכאשר התחיל האדם בדבר שהוא השלמה צריך להשלים כולה ואם לא השלים את כולה נקרא כאלו פורש מן המצוה. ועוד כי המצוה היא אלהית בלתי גשמי והדבר שהוא בלתי גשמי לא יתחלק, כי הדבר שהוא גשמי הוא מתחלק אבל הדבר שהוא בלתי גשמי אינו מתחלק כלל, ולפיכך כאשר התחיל המצוה אומרין לו גמור המצוה...

34. תלמוד בבלי מסכת חולין דף כט עמוד א

לפי ששנינו: הביאו לו את התמיד, קרצו ומירק אחר שחיטתו על ידו, יכול לא מירק יהא פסול?

35. רש"י מסכת חולין דף כט עמוד א

קרצו - מפרשינן התם ברוב שנים שלא היה יכול למרק ולגמור את השחיטה כולו לפי שכל עבודת יה"כ אינה כשרה אלא בו דכתיב באחרי מות וכפר הכהן אשר ימשח אותו והיה צריך לאחוזו מהר את המזרק ולקבל הדם לפיכך חותך בו כדי הכשר שחיטה ומניחה וממהר לקבל.

ומירק - כהן אחר שחיטה.

על ידו - בשבילו כמו (עירובין דף פב:) מערב אדם על יד בנו ובתו בשבילם ומפני ששנינו שם דצריך למרק יכול לא מירק יהא פסול דבקדשים לא סגי ברוב שנים.

36. תוספות מסכת חולין דף כט עמוד א

ומירק אחר שחיטתו על ידו - מירק לשון גמר כדאמרין במדרש מי שהתחיל במצוה אומרים לו מרוק.

37. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ראש השנה פרק א

הלכה ח

תנא ר' חייא בר אדא זה סדר תמיד לעבודת בית אלהינו בין בחול ובין בשבת והתנינן קצרוהו ונתנוהו בקופות הביאוהו לעזרה והיו מהבהבין אותו באור כדי לקיים בו מצות קלי דברי ר' מאיר רבי יוסי אומר מכיון שהתחיל במצוה אומרים לו מרק.

38. קרבן העדה מסכת ראש השנה פרק א

הלכה ח

תני רבי חייא וכו'. בסוף תמיד תנן זה סדר תמיד לעבודת בית אלקינו והוסיף רבי חייא בכרייתא בין בחול בין בשבת היה זה הסדר השנוי בכולא מסכתא דתמיד ואיפשיטא בעיין:

והתנינן. במנחות פר"י קצרוהו וכו' כלומר מהא נמי איכא למפשט בעיין:

והיו מהבהבין אותו. בעודו בשבולין והכל נעשה בלילה:

רבי יוסי אומר. מהא ליכא למפשט דהתם כיון שכבר הותר להתחיל בלילה לקצור דעיקרה בלילה אומרין לו גמור לדחות נמי שבת בהבהב:

מרק. גמור. כדתנן ביומא קרצו ומירק אחר שחיטה על ידו:

39. פני משה מסכת ראש השנה פרק א

הלכה ח

והתנינן. בפ"א דתמיד העמידו עושי חביתין וכו' מאי לאו בשבת דהואיל והקרבת החביתין דוחה את השבת מכשירין לעשותן ג"כ דוחה.

ודחי לה תיפתר דבחול קאי ותני ר' חייא בר אדא דלאו מילתא היא לאוקמי להא דבחול דוקא קתני דהתנינן בשלהי תמיד זה סדר תמיד

וכו' ומשמע בין בחול בין בשבת עשו כסדר הנזכר למעלה:

והתנינן. במנחות שם בתר המתני' דלעיל קצרוהו וכו' והיבהוב באור היא מכשירין שלו אלמא דמכשירין דוחה השבת בלילה שהרי זה היה מיד אחר הקצירה:

רבי יוסי אומר וכו'. האי לאו ר' יוסי התנא אלא ר' יוסי אמורא הוא דדחי לה דשאני התם דמכיון שהתחיל במצוה אומרין לו מרק וכי קא מיבעיא לן אם המכשירין שלפני הקצירה דוחין שבת בלילה:

40. משנה מסכת פסחים פרק י

משנה ו

עד היכן הוא אומר בית שמאי אומרים עד אם הבנים שמחה ובית הלל אומרים עד חלמיש למעינו מים...

41. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת פסחים פרק י

הלכה ה

אמרו להן בית שמאי וכי יצאו ישראל ממצרים שהוא מזכיר יציאת מצרים. אמרו להן בית הלל אילו ממתין עד קרות הגבר אדיין לא הגיעו לחצי גאולה היאך מזכירין גאולה ואדיין לא נגאלו והלא לא יצאו אלא בחצי היום שנאמר [שמות יב נא] ויהי בעצם היום הזה הוציא ה' את בני ישראל וגו'. אלא מכיון שהתחיל במצוה אומר לו מרק.

42. קרבן העדה מסכת פסחים פרק י

הלכה ה

וכי יצאו ישראל ממצרים. קודם חצות דנימא גם בצאת ישראל ממצרים קודם אכילה אלא אומר עד בצאת ישראל ואוכל הפסח עד חצות ואח"כ אומר בצאת ישראל דסברי ב"ש דהגאולה והיציאה בחצות היתה: עדיין לא הגיעו. ישראל לחצי גאולה שביום יצאו ישראל ממצרים כדמסיק: אלא מכיון שהתחיל. במצות סיפור הגאולה אומרים לו גמור: מרק. גמור כמו בא אחר ומירק שחיטה על ידו:

43. פני משה מסכת פסחים פרק י

הלכה ה

א"ל בית שמאי וכי יצאו ישראל ממצרים. בתחלת הלילה לשיאמרו בצאת ישראל ממצרים: אמרו להן בית הלל. א"כ אפי' אלו ממתין עד קרות הגבר וכו'. שהרי עיקר הגאולה ויציאת מצרים ביום היתה אלא מכיון שהתחיל במצות הלל אומרים לו מרק הכל:

44. ספר כלבו סימן סה

... וגם יש מקומות שנהגו שמי שמתפלל באשמורת יתפלל אמש ערבית וגם מתפלל בבוקר בשחרית...

45. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש השנה סימן תקפא

סעיף א

...הגה: ...ויש מקומות נוהגים שהמתפלל סליחות מתפלל כל היום (כל בו).

46. מגן אברהם סימן תקפא

ז כל היום. אפי' ערבית שהמתחיל במצוה אומרים לו גמור (מ"צ) ונ"ל דמטעם זה הוא קודם לאבל ולמוהל וליאר צייט ויש קצת ראייה לזה ממ"ש סי' קע"ד ע"ש דאפי' איכא דעדיף מיניה הוא קודם ע"ש ועססי' נ"ג ס"ך:

47. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף מב עמוד א - עמוד ב

משנה. ...

בא להם יין בתוך המזון - כל אחד ואחד מברך לעצמו. אחר המזון - אחד מברך לכולם, והוא אומר על המוגמר, ואף על פי שאין מביאין את המוגמר אלא לאחר סעודה.

48. רש"י מסכת ברכות דף מב עמוד ב

בא להם יין בתוך המזון כו' - בגמרא (/ברכות/ דף מ"ג א) מפרש טעמא.

והוא אומר על המוגמר - אותו שברך על היין הוא מברך על המוגמר, שהיו רגילים להביא לפניהם אחר אכילה אבקת רוכלין על האש במחנות לריח טוב ומברכים עליו בורא עצי בשמים. לאחר סעודה - לאחר ברכת המזון, שאינו מצרכי סעודה אפילו הכי מי שברך על היין, שהתחיל בברכות אחרונות - גומרן.

49. תוספות מסכת ברכות דף מב עמוד ב

ואע"פ שאין מביאין את המוגמר אלא לאחר סעודה - וכבר ברכו ברכת המזון ויש הפסק בין יין למוגמר.

50. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף מג עמוד א

והוא אומר על המוגמר כו'. מדקתני והוא אומר על המוגמר - מכלל דאיכא עדיף מיניה.

51. רש"י מסכת ברכות דף מג עמוד א

מכלל דאיכא עדיף מיניה - ואפילו הכי: כיון דאתחיל בחדא - עביד לאידך.

52. ר' עובדיה מברטנורא מסכת ברכות פרק ו

משנה ו

והוא אומר על המוגמר - המברך ברכת המזון הוא מברך על המוגמר בורא עצי בשמים. ואע"ג דאיכא דעדיף מיניה אפ"ה כיון דאתחיל בחדא עביד לאידך:

53. רמב"ם הלכות ברכות פרק ז

הלכה יג

גמרו ליטול ידיהו ונגבו ידיהו וברכו ברכת המזון והביאו את המוגמר, מי שבירך ברכת המזון הוא מברך על המוגמר וכולן עונין אמן. +/השגת הראב"ד/ גמרו ליטול ידיהו כו' עד וכולן עונין אמן. כתב הראב"ד ז"ל /א"א/ אע"פ שלא בירך ברכת המזון אם לאחר סעודה בא הגדול מברך ואע"פ שנתן הגדול רשות לאחר לברך ברכת המזון כבר עברה רשותו וחזרה הברכה לגדול שלא אמרו דהוא אומר על המוגמר אע"ג דאיכא דעדיף מיניה אלא על המוגמר הבא בתוך הסעודה כדאיתא בירושלמי עכ"ל. +

54. מגן אברהם סימן קעד

יז כל מקום. - ... כת' הטור אותו שבירך על יין שלאחר המזון מברך על המוגמר שמביאין אחר הסעודה עכ"ל אע"פ שרגילין להביא המוגמר לאחר ב"ה מ"מ אם הביאו קודם ב"ה זכה בו אותו שבירך על היין אף על גב דאיכא עדיף מיניה כיון שהתחיל בברכות אחרונות גומרן (רש"י ותר"י)...

55. שו"ת עמק הלכה חלק ב סימן מב

... והנה במה שכתבתי דבזמנינו אין אנו מקפידים שהאומר סליחות יתפלל כל היום. כן הוא במטה אפרים סי' תקפ"א עי"ש, אבל באמת טעמא בעי, דהרי דין זה מפורש ברמ"א סי' תקפ"א הנ"ל ומקורו מדברי הכלבו בלי שום חולק עליו, ומאין ההיתר לנהוג דלא כוותייהו. והנראה בזה דהנה המג"א שם כתב הטעם לדין זה דהכלבו, משום דהמתחיל במצוה אומרים לו גמור, והנה אם כי לשון זה מורגל בפי כל, אבל אנכי יגעתי ולא מצאתי לשון זה בשום מקום, ובסוטה דף י"ג ע"ב המתחיל במצוה ואינו גומרה ובא אחר וגומרה נקראת על שם השני, אבל לשון זה אומרים לו גמור, אינו שם. והתוס' חולין דף כ"ט ע"א ד"ה ומירק הביאו מהירושלמי ראש השנה פרק א' הלכה ח' ומגילה פרק ב' הלכה ז' המתחיל במצוה אומרים לו מרוק. אבל שם אין הכוונה דמי שהתחיל עליו לגומרה, רק כיון דהתחלה דחתה שבת גם הגמר דוחה שבת, כהך דש"ס בבלי מנחות ע"ב ע"א שכבר דחתה שחיטה את השבת עי"ש. וממילא דאין זה ענין כלל לענין החיוב לגמרה, אולם בירושלמי פסחים פרק י' הלכה ה' לענין סיפור יציאת מצרים קאמר שם: אלא מכיון שהתחיל במצוה אומר לו מרוק, ומזה שפיר מוכח דחיוב הוא שהמתחיל במצוה הוא יגמרנה. אבל מכל המקומות האלו מבואר רק דמצוה לגמור, אבל מאין הוציא המג"א דינו דהך אומרים לו גמור דוחה כל שאר חיובים, כגון אבל ומוהל וכדומה שכתב המג"א דנדחים מפני האומר סליחות. ולדעתי המקור לזה הוא מש"ס ברכות דף מ"ב ע"ב בא להם יין בתוך המזון כל אחד מברך לעצמו לאחר המזון אחד מברך לכולם, והוא אומר על המוגמר. (אותו שברך על היין הוא מברך על המוגמר שהי' רגילין להביא אחר האכילה, רש"י), ואעפ"י שאין מביאין את המוגמר אלא לאחר הסעודה. (אפילו הכי מי שברך על היין שהתחיל בברכות אחרונות גומרן, רש"י), והרע"ב שם במשנה כתב: והוא אומר על המוגמר כיון דעביד חדא מצוה. עביד חברתה. ומבואר מזה דכיון דהתחיל במצוה יש לו הזכות לגמרה. והנה בש"ס שם דף מ"ג ע"א: והוא אומר על המוגמר, מכלל דאיכא דעדיף מני', ואפילו הכי כיון דהתחיל בחדא עביד לאידך. הרי מפורש יוצא דהמתחיל במצוה יש לו הזכות לגמרה, וזכות זה אלים כל כך שדוחה אפילו מאן דעדיף מני'. ומזה הוכיח המג"א דינו דהאומר סליחות כיון שהתחיל במצוה יש לו הזכות לגמור תפלות של כל היום, וזכות זה דוחה לשאר חיובים, כגון אבל ומוהל דעדיף מניה, מ"מ הוא קודם...

56. משנה ברורה סימן תקפא

(יד) כל היום - שחרית ומנחה [שהמתחיל במצוה אומרים לו גמור וי"א דאף ערבית שלפניו אבל הערבית של היום שלאחריו אין שייך לו וכתב המ"א דמטעם זה הוא קודם לאבל ולמוהל וליא"צ דתפלה תליא ברצון והא"ר מפקפק בזה ודעתו דיא"צ יש לו להתפלל אם הוא מתענה ומן למנצח ואילך יש להניח להתפלל אף לאבל והובא דבריו בפמ"ג:

57. רמב"ם הלכות שופר וסוכה ולולב פרק ג

הלכה יא

זה שתוקע כשהן יושבין הוא שתוקע על סדר הברכות כשהן עומדים, ואינו מדבר בין תקיעות שמיושב לתקיעות שמעומד, ואם סח ביניהן אף על פי שעבר אינו חוזר ומברך.

58. אורחות חיים חלק א דין תקיעת שופר

יו. - ... הרמב"ם ז"ל זה שתוקע כשהן יושבין תוקע על סדר הברכות ואינו מדבר בין תקיעות שמיושב לתקיעות שעל סדר ברכות ואם סח ביניהם אע"פ שעבר אינו חוזר ומברך. וי"א שאין כוונת הר"מ על זה לעכב שמי שתקע מיושב שיתקע על סדר הברכות ולא אמר אלא לומר שאין להעביר ממנו המצוה כיון שהתחיל בה כדאמרינן המתחיל במצוה אומרים לו גמור...

59. דרכי משה הקצצר אורח חיים סימן תקפה

(ב) כתב הרמב"ם (פ"ג הי"א) דאותו התוקע מיושב ראוי לו לתקוע מעומד על דרך המתחיל במצוה אומרים לו גמור וכן כתב בארחות חיים (הל' תקיעת שופר סי' טז)...

60. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש השנה סימן תקפה

סעיף ד

... הגה: ... ואם אין השליח צבור תוקע מיושב, ראוי שאותו התוקע יתקע גם כן על סדר הברכות; כי המתחיל במצוה אומרים לו: גמור, (רמב"ם וא"ח)...

61. משנה ברורה סימן תקפה

(יז) אומרים לו גמור - ובמקומות שנהגו לחלק ולתת תקיעות דמיושב לאחד ודמעומד לאחר או לחלק גם הסדרים מלכיות לאחד זכרונות לאחר וכו' יעשו כמנהגם כי ישראל קדושים הם ומחבבין המצות:

62. ערוך השולחן אורח חיים סימן תקפה

סעיף ח

... ונכון שמי שתקע מקודם יתקע גם במוסף דהמתחיל במצוה אומרים לו גמור אם לא שקשה עליו לתקוע דאין שום עיכוב בדבר...

63. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש השנה סימן תקצב

סעיף ד

זה שתוקע כשהן יושבין, תוקע על סדר הברכות. הגה: ומיהו אינו מעכב ויכול אחר לתקוע, אלא שראוי לעשות כך; וכבר כתבתי לעיל סימן תקפ"ה.

64. מגן אברהם סימן תקצב

ז שראוי לעשות כן. שאין להעביר המצוה ממנו ועמ"ש ססי' קע"ד...

65. מתצית השקל אורח חיים סימן תקצב

(ז) שראוי כו'. סוף סימן קע"ד. לענין מוגמר, דהמתחיל במצוה אומרים לו גמור, והוא הדין הכא:

66. משנה ברורה סימן תקצב

(טו) תוקע על סדר הברכות - דהמתחיל במצוה אומרים לו גמור:

67. תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף טז עמוד א - עמוד ב

(ואמר) + מסורת הש"ס: [אמר] + רבי יצחק, למה תוקעין בראש השנה? - למה תוקעין? רחמנא אמר תקעו! - אלא: למה מריעין? - מריעין? - רחמנא אמר זכרון תרועה! אלא: למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין, ותוקעין ומריעין כשהן עומדין? כדי לערבב השטן.

68. רש"י מסכת ראש השנה דף טז עמוד ב

כדי לערבב - שלא ישטין, כשישמע ישראל מחבבין את המצוות - מסתמין דבריו.

69. רמב"ם הלכות שופר וסוכה ולולב פרק ג

הלכה י

המנהג הפשוט בסדר התקיעות של ראש השנה בצבור כך הוא: אחר שקוראין בתורה ומחזירין הספר למקומו יושבין כל העם ואחד עומד ומברך ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו לשמוע קול שופר וכל העם עונין אמן, וחוזר ומברך ז שהחיינו וכל העם עונין אחריו אמן, ותוקע שלשים תקיעות שאמרנו מפני הספק על הסדר, ואומר קדיש ועומדין ומתפללין תפלת מוסף, ואחר שגומר שליח צבור ברכה רביעית שהיא מלכיות תוקע תקיעה שלשה שברים תרועה תקיעה פעם אחת, ומברך ברכה חמישית שהיא זכרונות, ואחר שגומרה תוקע תקיעה שלשה שברים ותקיעה, ומברך ברכה ששית שהיא שופרות, ואחר שגומרה תוקע תקיעה תרועה ותקיעה פעם ח אחת וגומר התפלה.

70. שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרעא

סעיף ז

...ומברכין (בבית הכנסת) משום פרסומי ניסא. הגה: ואין אדם יוצא בנרות של בהכ"נ, וצריך לחזור ולהדליק בביתו (ריב"ש סימן קי"א); ונוהגין להדליק בבהכ"נ בין מנחה למעריב; ויש נוהגין להדליק בערב שבת קודם מנחה (כל בו ואבודרהם); ואם רוצים למהר להתפלל לאחר שבירך הש"צ והדליק אחד מהן, (יוכל השמש להדליק הנשארים, והש"צ יתפלל (מהרי"ל).

71. מגן אברהם סימן תרעא

יא יוכל השמש וכו'. אבל בביתו צריך הוא להדליק כולם (לבוש) אבל רש"ל בתשו' כ' שגם בביתו רשאי לעשו' כן ע"כ וכן נ"ל שכן מצינו ביומא פ"ג קרצו ומרק אחר על ידו וכו' ע"ש בחולין פ"ב:

72. משנה ברורה סימן תרעא

(מט) יוכל השמש וכו' - דהברכה חל על האחד שהדליק דהיא העיקר והשאר אינן אלא הידור מצוה בעלמא [נו] וה"ה בביתו כשמזדמן לו איזה דבר נחוץ לאחר שהדליק אחד מהן יוכל אחר להשלים בשבילו את שארי הנרות:

73. מור וקציעה סימן תרעא

שם. אם רוצים למהר ולהתפלל כו' יוכל השמש להדליק הנשארים. כתב במג"א [ס"ק יא] בשם לבוש. אבל בביתו צריך הוא להדליק כולם. אבל רש"ל כתב שגם בביתו רשאי לעשות כן, וכנ"ל, שכן מצינו ביומא קרצו ומירק אחר שחיטה על ידו. עכ"ל. ולי נראה, דלא דמי לשחיטה, דהכשרה ברובא, והא עביד לה, אלא משום דמצוה למרק, והשחיטה עם המירוק דבר אחד הוא ומעשה ארוך, אלא שאין המירוק מעכב ואינו אלא למצוה מן המוכחר, לכן נעשית ע"י אחד.

דכוותה גבי נ"ח כשתמצי לומר המדליק צריך שידליק ברוב היוצא, אם הדליק ברוב ואין שלהבת עולה יפה, יכול אחר למרק על ידו שתהא דולקת יפה, דכיון דאתעביד רובא דמצוה על ידו חשיב ככולה, והיינו טעמא דמירוק שנעשה ע"י אחר, מפני שהוא חלק מן המצוה במיעוט בתרא. אבל שאר הנרות, להדליקם מתחלתן ע"י אחר אין זה מהמהדרין, כיון דכל חדא מצוה, וחלק חשוב לעצמו...

... אבל להניח לגמור ע"י אחר, הדלקת הנרות שכבר התחיל בהן, מחמת שהמברך נחוץ לדבר הרשות, בעל נפש יחוש לעצמו אחר שרוצה להיות מן המהדרין אינו בדין שיהא עול מצוה קשה עליו כמשאוי, ונראה כאילו מצות בזויות עליו. ואף במצוה דלאו חובת גברא, ולא רמיא עליה המתחיל בה אומרים לו גמור...